

СТРУЧНИ ЧЛАНАК

UDK: 343.1-053.6(497.16)

Рад примљен: 30.05.2018.

Ревидирана верзија: 07.10.2018.

Рад прихваћен: 18.10.2018.

ПРИМЈЕНА МАЛОЉЕТНИЧКИХ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА НА МЛАЂА ПУНОЉЕТНА ЛИЦА У ЦРНОЈ ГОРИ

Славко Милић¹

Студент докторских студија,
Правни факултет Универзитета у Нишу

Апстракт

Са развојем друштвеног и правног система у Црној Гори све је повољније рјешаван статус малољетника (на и млађих пунолетних лица), да би данас, у савременом друштву, малољетници имали потпуно другачији статус него што га имају пунолетна лица: посебни судски органи, посебна врста кривичног поступка, учешће друштвених и државних органа, искључење јавности, посебан облик одговорности за кривично дело, систем кривичних санкција и правила за њихово изрицање и извршење. На сличан начин, и савремено законодавство на посебан начин одређује кривичноправни статус млађих пунолетних лица. У раду се разматра управо примјена тих малољетничких кривичних санкција на пунолетна лица са фокусом на емпиријске податке Судског савјета Црне Горе и уз детаљну анализу њихове примјене.

Кључне речи: млађа пунолетна лица, малољетничке кривичне санкције, кривично право Црне Горе.

1. Увод

Млађи пунолетници су у црногорском кривичном законодавству лица која су у вријеме извршења кривичног дјела навршила осамнаест, а у вријеме суђења нијесу навршила двадесетједну годину живота (члан 3).² Медицинске и психолошке науке су утврдиле да постоје посебна, специфична биопсихолошка и социјална стања код лица која су, истина,

¹ slavko@milic.me.

² Закон о поступању према малољетницима у кривичном поступку, Службени лист Црне Горе, бр. 64/2011.

стекла законом предвиђену пунољетност (пословну способност), али која указују на успорен и одложен процес њиховог сазријевања, па је њихова зрелост ближа личности малољетника, него пунољетног лица (Јовашевић, 2012: 375). То значи да између малољетства и пунољетства постоји „међупериод”, међустање које носи карактеристике оба животна доба, а које може да траје различито, краће или дуже – вријеме. Због таквих карактеристика личности у позитивном малољетничком кривичном праву (не само Србије и Црне Горе, већ и у низу кривичних законодавстава) овим лицима дат је посебан и „специфичан” кривичноправни статус (положај који укључује права, обавезе и одговорности).

У законодавству Црне Горе које је егзистирало у „југословенском кривичном законодавству” први пут је доношењем Закона о измјенама и допунама Кривичног законика ФНР Југославије од 30. Јуна 1959. године³ уведена трећа категорија учинилаца кривичних дјела (поред малољетних и пунољетних лица).⁴ То су била млађа пунољетна лица (лица узроста од осамнаест година у вријеме извршења кривичног дјела, а која у вријеме суђења још нијесу навршила двадесет једну годину живота).

До тада није постојала никаква законска могућност да се и према пунољетним учиниоцима кривичних дјела примијени нека од васпитних мјера предвиђених за малољетне делинквенте (Лазаревић, Матић и остали: 107). Од тада (дакле, од 1959. године) до данас кривично законодавство прошло је дуги пут реформе од сасвим ретрибутивног система (заснованог на самом деликту и штети која је њиме проузрокована) до ресторативног правосуђа које је засновано на помоћи малољетнику и млађем пунољетнику да схвати значај свога дјела и да се уз помоћ савремених законских рјешења одврати од вршења кривичних дјела и других врста деликата.

Посебан положај млађих пунољетних лица у нашем кривичном законодавству се јавља у два случаја. То су:

а) код примјене васпитних мјера према пунољетним лицима за кривично дјело које су извршили као малољетници и

³ Закон о поступању према малољетницима у кривичном поступку, Службени лист Црне Горе, бр. 64/2011.

⁴ Југословенско кривично законодавство познавало је, све до доношења Закона о измјенама и допунама Кривичног законика из 1959. године само двије законске старосне категорије учинилаца кривичних дјела – малољетнике старе од 14 до 18 година и пунољетнике тј. лица која су у моменту извршења кривичног дјела била старија од 18 година. На ове двије старосне категорије примјењивани су различити кривичноправни режими у погледу утврђивања кривичне одговорности и изрицања кривичних санкција.

б) код примјене васпитних мјера на млађе пунољетне учиниоце кривичних дјела.

Међутим, ова друга специфичност кривичноправног положаја млађих пунољетних лица као учинилаца кривичних дјела је у новије вријеме, реформама у области кривичног законодавства уопште, претрпила одређене измјене. Оне се, првенствено, односе на чињеницу да се учиниоцима кривичних дјела узраста од 14 до 16 година старости (млађи малољетници), под условом да им се суди за кривично дјело које су извршили као млађи малољетници, а у међувремену су постали пунољетни (старији од 18 година), не могу изрећи васпитне мјере као што је то раније било могуће.

Такво рјешење представља специфични облик гашења права државе на кажњавање и примјену других кривичноправних мјера (*ius puniendi*), не дирајући при томе у постојање кривичног дјела или кривицу његовог учиниоца. У овом случају држава губи право на кажњавање учиниоца кривичног дјела услед протекла одређеног времена од извршења кривичног дјела, односно услед наступања одређених година живота на страни учиниоца. Ово је посебан облик „застарелости кривичног гоњења”.

Неопходно је такође нагласити да се пунољетном лицу може изрећи васпитна мјера ако је кривично дјело извршило у узрасту од 16 до 18 година живота (старији малољетник) под условом да у вријеме суђења још није навршило 21 годину живота. У правној теорији, али и у судској и криминално-политичкој пракси се оправдано поставља питање шта је главни критеријум за изрицање малољетничких кривичних санкција пунољетним лицима, односно да ли је суд у обавези да по аутоматизму преиспитује и оцјењује зрелост учиниоца кривичног дјела у вези са његовим календарским узрастом.⁵

Како би се одговорило на ово питање, али и боље разумјела идеја да се према млађим пунољетницима као учиниоцима кривичних дјела, под одређеним условима, могу изрицати малољетничке кривичне санкције, неопходно је анализирати постојеће такве санкције које су изречене у Црној Гори.

⁵ Када је окривљени учинио кривично дјело као млађе пунољетно лице, суд није у обавези да изврши вјештачење преко психолога ради утврђивања и оцјене његове зрелости у вези са календарским узрастом, сем уколико његова зрелост и психофизичко стање нијесу били доведени у сумњу у току вођења кривичног поступка (пресуда Окружног суда у Београду Кж. 1717/2000).

2. Опис законских рјешења у Црној Гори

Према члану 40. Закона о поступању према малољетницима у кривичном поступку Црне Горе пунољетном лицу које је навршило 21 годину живота не може се судити за кривично дјело које је учинило као млађи малољетник.

У Црној Гори пунољетном лицу које у вријеме суђења није навршило двадесет једну годину живота може се судити за кривична дјела која је учинило као млађи малољетник (лице старије од 14 година, а које нема навршених 16 година) само ако је за кривично дјело прописана казна затвора дужа од пет година.

Овом лицу суд може изрећи само васпитну мјеру посебне обавезе (члан 14) или институционалну мјеру, која подразумијева упућивање у васпитну установу заводског, незаводског типа, и упућивање у специјализовану установу. Приликом одлучивања коју ће од ових мјера изрећи, суд узима у обзир све околности случаја, а нарочито природу и тежину учињеног кривичног дјела, вријеме које је протекло од извршења кривичног дјела, лична својства, владање учиниоца, природу и тежину учињеног дјела, као и сврху васпитне мјере.

Према овим законским рјешењима пунољетном лицу које у вријеме суђења није навршило 23 године живота за кривично дјело које је учинило као старији малољетник суд може изрећи васпитну мјеру посебне обавезе, институционалну мјеру или казну малољетничког затвора под условима из члана 33. Закона.⁶ Приликом одлучивања коју ће од ових санкција изрећи суд узима у обзир све околности случаја, а нарочито природу и тежину учињеног кривичног дјела, вријеме које је протекло од извршења кривичног дјела, лична својства, владање учиниоца, као и сврху ових санкција.

Изузетно, млађем пунољетном лицу суд може, уместо казне малолетничког затвора, да изрекне казну затвора или условну осуду ако сматра да се не може постићи сврха изрицањем кривичних санкција. У

6 Када је окривљени учинио кривично дјело као млађе пунољетно лице, суд није у обавези да изврши вјештачење преко психолога ради утврђивања и оцјене његове зрелости у вези са календарским узрастом, сем уколико његова зрелост и психофизичко стање нијесу били доведени у сумњу у току вођења кривичног поступка (пресуда Округног суда у Београду Кж. 1717/2000). Када је окривљени учинио кривично дјело као млађе пунољетно лице, суд није у обавези да изврши вјештачење преко психолога ради утврђивања и оцјене његове зрелости у вези са календарским узрастом, сем уколико његова зрелост и психофизичко стање нијесу били доведени у сумњу у току вођења кривичног поступка (пресуда Округног суда у Београду Кж. 1717/2000).

случајевима и када је пунољетно лице учинило кривично дјело као млађи малољетник или када је пунољетно лице извршило кривично дјело, а суди му се прије навршене двадесет прве године живота, суд уз изречену санкцију, пунољетном лицу може изрећи одговарајућу мјеру безбједности под условима које прописује Закон (члан 39).

Што се тиче изрицања васпитних мјера пунољетним лицима која су извршила кривично дјело, а у вријеме суђења нијесу навршила 21 годину живота Закон предвиђа да пунољетном лицу које је учинило кривично дјело, суд може изрећи васпитну мјеру посебне обавезе или упућивања у установу заводског типа ако се, с обзиром на његова лична својства и околности под којима је кривично дјело учинило, може очекивати да ће се изрицањем васпитне мјере постићи сврха која би се остварила примјеном казне прописане Кривичним закоником.

Пунољетном лицу које у вријеме суђења није навршило 21 годину живота, којем је изречена васпитна мјера суд може, под условима прописаним Законом, изрећи и мјеру безбједности.

3. Пракса у Црној Гори

У циљу cjеловитног излагања појма, карактеристика, врсте и сврхе кривичних санкција које се примјењују према млађим пунољетним лицима у Црној Гори (што указује на положај млађих пунољетних лица као учинилаца кривичних дјела) у праву ове државе, потребно је да поред правно-теоријске и упоредно-правне анализе одређено мјесто и простор посветимо и анализи практичних аспеката испољавања кривичних санкција за малољетнике које се примењују под законом прописаним условима према млађим пунољетним лицима.

Управо због специфичног био-психо-социолошког стања млађих пунољетних лица која се налазе у међупериоду између недовољне душевне зрелости малољетника и стања потпуне душевне зрелости и карактеристика које одликују пунољетна лица. У раду ћемо на овом мјесту користити податке Судског савјета Црне Горе у временском периоду од 2012. до 2016. године, с тим што због реформе у правосудном информационом систему подаци за 2015. и 2016. годину нијесу доступни.

Прије тога ћемо анализирати примјену малољетничких кривичних санкција према млађим пунољетним лицима у периоду од 2007. до 2012. године према мјесту пресуђења (а то је најчешће мјесто пребивалишта или боравишта учиниоца кривичног дјела) и то кроз анализу броја пријављених, оптужених и пресуђених лица, односно учињених кривичних

дјела, односно кроз анализу врсте изречених кривичних санкција према млађим пунољетним лицима.

Кроз анализу наведених статистичких података у табелама које слиједе биће представљен број пријављених и осуђених млађих пунољетних лица, односно са структуром изречених малољетничких кривичних санкција према два критеријума: а) месту пресуђења и б) години пресуђења. Судски Савјет Црне Горе због увођења ПРИС система⁷ није водио електронске податке за cjелокупну територију Црне Горе у периоду од 2007. до 2009. године, већ је систем кроз „пилот пројекат“ регистровао само резултате рада из надлежности Основног суда у Подгорици.

Табела. 1

Однос броја пријављених и осуђених млађих пунољетних лица, као и врста изречених кривичних санкција у Црној Гори у периоду 2007–2012. године

Град:	Укупан број предмета						Пол	Број осуђених млађих пунољетника						Број осуђених млађих пунољетника (изречена васпитна мјера)					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Бар				14	45	9	М				15	51	9				1	7	2
							Ж				1	1							
Беране					4	7	М				6	8							
							Ж												
Б и ј е л о Поље				1	13	18	М				1	15	20						
							Ж												
Цетиње				11	14	5	М				10	14	8				3		2
							Ж				1						1		
Херцег Нови				1	16	12	М				1	21	15					3	3
							Ж												
Колашин				9	7	6	М				8	7	11				2		1
							Ж				1								
Никшић					17	11	М					18	11						
							Ж												
Плав						1	М						1						
							Ж												
Пљевља				3	3	2	М				3	3	2						
							Ж												
Подгорица	138	115	178	87	104	62	М	150	134	226	118	118	79	74	38	38	40	27	11
							Ж	13	5	10	4	11	1	3				1	

⁷ Систем за електронско вођење података и електронску додјелу предмета судећим судијама, као и праћење тока судског поступка и објављивања пресуде.

Рожаје				4	15	7	М				4	15	8						
							Ж												
Улцињ				2	26	8	М				2	28	8						8
							Ж					1							
Жабљак				1	3		М				1	3							
							Ж												
Укупно	138	115	178	133	267	148	М	150	134	226	163	299	180	74	38	38	46	45	19
							Ж	13	5	10	7	13	1	3	0	0	1	2	0
							Укупно лица	163	139	236	170	312	181	77	38	38	47	47	19

Из наведених статистичких података о броју пријављених и осуђених млађих пунољетних лица на подручју Црне Горе у периоду 2007–2012. године можемо извести одређене закључке о строгости или благодати казнене политике судова (политике изрицања кривичних санкција), односно о обиму и динамици извршених кривичних дјела, односно изреченим кривичним санкцијама према овој категорији учинилаца кривичних дјела. Ова би анализа била потпунија када би презентирани подаци показивали и структуру извршених кривичних дјела од стране млађих пунољетних лица у посматраном периоду.

Но, уз сва ограничења, ова анализа приказаних статистичких података за подручје Црне Горе у периоду 2007–2012. године даје нам основа за следеће закључке:

- у посматраном периоду, осим у Подгорици, ни у једном другом граду на подручју Црне Горе није пријављено ниједно млађе пунољетно лице за извршење неког, било ког кривичног дјела, или није забиљежено у евиденцији,

- у Подгорици је забиљежен највећи број пријављених млађих пунољетних учинилаца кривичних дјела од максималних 178 лица у току 2009. године, преко 138 лица у току 2007. године до минималних 62 лица у току 2012. године (дакле, последње анализирани године),

- млађа пунољетна лица су се најређе јављала као учиниоци кривичних дјела у следећим градовима: 1) Плаву – једно кривично дјело у току 2012. године, 2) Жабљаку – једно кривично дјело у току 2010. године, односно три кривична дјела у току 2011. године, 3) Беранама – четири кривична дјела у току 2011. године и седам кривичних дјела у току 2012. године и 4) Никшићу – где је евидентирано 17 кривичних дјела у току 2011. године и једанаест кривичних дјела у току 2013. године,

- на другом месту по учесталости пријављивања млађих пунољетних лица као учинилаца кривичних дјела у периоду 2010–2012. године се

налазе : 1) Бар – где је пријављено 68 лица, 2) Улцињ – са пријављених 36 лица и 3) Цетиње – где је у посматраном периоду пријављено 30 лица,

- слична је ситуација и са бројем осуђених млађих пунољетних лица на подручју Црне Горе у периоду 2007–2012. године. Тако је само у Подгорици сваке посматране године забележено осуђивање млађих пунољетних лица за кривична дјела и то у апсолутно највећем броју случајева у односу на друге градове у Црној Гори,

- најмање осуђених млађих пунољетних лица је у посматраном периоду забиљежено на подручју : 1) Плава – једно лице у току 2012. године, 2) Жабљака – једно лице у току 2010. године, односно три лица у току 2011. године, 3) Пљеваља – три лица у току 2010. и 2011. године и два лица у току 2012. године и 4) Берана – шест лица у току 2011. године и осам лица у току 2012. године,

- у посматраном периоду према млађим пунољетним лицима за учињена кривична дјела су најређе изрицане васпитне мјере. Тако на подручју: Берана, Бијелог Поља, Никшића, Плава, Пљеваља, Рожаја и Жабљака ниједном млађем пунољетном лицу није изречена ова врста кривичних санкција за кривична дјела и

- највише је васпитних мјера према млађим пунољетним лицима изречено, поред Подгорице где је сваке анализиране године забележено апсолутно највише изречених васпитних мјера, у: 1) Бару – десет мјера у току 2010. и 2012. године, 2) Улцињу – девет мјера у току 2011. године, 3) Цетињу – шест мјера у току 2010. и 2012. године, 4) Херцег Новом – шест мјера у току 2011. и 2012. године и 5) Колашину – три мјере у току 2010. и 2012. године.

Табела 2.

Број осуђених млађих пунољетних лица, те врсте и мјере кривичних санкција (васпитних мјера) у Црној Гори у периоду 2007–2012. године према градовима

Град:	Врста васпитне мјере	Број осуђених млађих пунољетника (изречена васпитна мјера)											
		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
		М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
Бар	Дисциплинска мјера – укор									2			
	Појачан надзор органа социјалног старања						1		4		2		
	Заводска мјера								1				
Цетиње	Појачан надзор од стране родитеља						1						
	Појачан надзор органа социјалног старања						2	1			2		

Херцег Нови	Појачан надзор од стране родитеља											1	
	Дисциплинска мјера – укор									1			
	Појачан надзор органа социјалног старања									1		2	
	Заводска мјера									1			
Колашин	Појачан надзор органа социјалног старања												
	Мјера појачаног надзора						2					1	
Подгорица	Појачан надзор од стране родитеља	29	1	19		7		12		11	1	5	
	Дисциплинска мјера – укор	20	2	2		8		5				2	
	Појачан надзор органа социјалног старања	19		7		7		7		5			
	Мјера појачаног надзора	2		5		16		16		10		4	
	Заводска мјера	4		5						1			
Улцињ	Појачан надзор од стране родитеља									1			
	Појачан надзор органа социјалног старања									6			
	Мјера појачаног надзора									1	1		
Укупно	Појачан надзор од стране родитеља	29	1	19	0	7	0	13	0	12	1	6	0
	Дисциплинска мјера – Укор	20	2	2	0	8	0	5	0	3	0	2	0
	Појачан надзор органа социјалног старања	19	0	7	0	7	0	10	1	16	0	6	0
	Мјера појачаног надзора	2	0	5	0	16	0	18	0	11	1	5	0
	Заводска мјера	4	0	5	0	0	0	0	0	3	0	0	0
	Укупно	74	3	38	0	38	0	46	1	45	2	19	0

Из наведених статистичких података о броју и врсти изречених васпитних мјера према млађим пунољетним учиниоцима кривичних дјела у појединим градовима на подручју Црне Горе у периоду 2007–2012. године можемо извести одређене закључке о строгости или благодати казнене политике судова (политике изрицања кривичних санкција):

- од свих малољетничких кривичних санкција, према млађим пунољетним лицима, су у посматраном периоду у Подгорици најчешће изрицане мјере појачаног надзора од стране родитеља. Иначе, ово су својевремено биле и најчешће изрицане малољетничке кривичне санкције у СФР Југославији (Лазаревић, Матић и остали: 107). У Црној Гори су ове санкције изрицане од максималних 29 мјера у току 2007. године, преко 19 мјера у току 2008. године до минималних пет мјера у току 2012. године,

- и мјера укора је у Подгорици млађим пунољетним лицима изрицана често (то је друга најчешће изрицана санкција овој врсти учинилаца кривичних дјела). Тако је укор изрицан од максималних 20 пута у току 2007. године до минимална два пута у току 2008. и 2012. године, док у току 2011. године ова мјера није изречена ниједном,

- мјера појачаног надзора органа социјалног старања је најчешће изрицана 2007. године и то у 19 случајева, док у току 2012. године није изречена ниједном,

- заводске васпитне мјере су такође изрицане млађим пунољетним учиниоцима кривичних дјела у изузетно ретким случајевима од свега четири мјере у току 2007. године или пет мјера у току 2008. године до само једне мјере у току 2011. године. У осталим посматраним годинама ова врста малољетничких кривичних санкција није уопште изрицана млађим пунољетним лицима,

- од укупно изречене 74 васпитне мјере у посматраном периоду од 2007–2012. године, најчешће су изрицане мјере појачаног надзора родитеља и то у 29 случајева у току 2007. године или у 19 случајева у току 2008. године. Потом по учесталости изрицања слиједи мјера укора која је изречена у 20 случајева у току 2007. године, односно у осам случајева у току 2009. године. Мјера појачаног надзора органа социјалног старања је изрицана у 19 случајева у току 2007. године, у 16 случајева у току 2011. године, у десет случајева у току 2010. године., односно само у седам случајева у току 2008. и 2009. године,

- према млађим пунољетним учиниоцима кривичних дјела заводске васпитне мјере су у посматраном периоду изрицане изузетно ријетко – готово осимболично, и то од четири мјере у току 2007. године или пет мјера у току 2008. године до минималне три мјере у току 2011. године, док у осталим посматраним годинама ове мјере нису уопште изрицане и

- интереснатно је да у изрицању малољетничких кривичних санкција према млађим пунољетним лицима преовладавају лица мушког пола, док је према свега три женска лица у току 2007. године, два женска лица у току 2011. године или једном женском лицу у току 2010. године изречена нека од васпитних мјера.

Табела 3.

Однос пријављених и осуђених млађих пунољетних лица, као и структура изречених казни у Црној Гори у периоду 2012–2016. године.⁸

⁸ Према подацима Судског савјета овај орган није водио податке за период 2015 –2016. године због реформе Судског информационог система. Извор – Допис Судског савјета бр. 343 од 22. 05. 2016. године упућен Научном центру за безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања „Дефендологија” – Никшић.

Година	Укупан број лица против којих је покренут поступак	Укупан број осуђених лица	Затворска казна	Условна осуда	Новчана казна	Рад у јавном интересу
2012	933	269	73	124	13	0
2013	700	169	47	93	3	1
2014	520	139	37	76	1	0
2015	0	0	0	0	0	0
2016	0	0	0	0	0	0

Из наведених статистичких података о броју и врсти изречених васпитних мјера према млађим пунољетним учиниоцима кривичних дјела, односно о односу броја пријављених и осуђених лица за љ.

Ипак, из расположивих података у периоду 2012–2014. године о примени малољетничких кривичних санкција према млађим пунољетним учиниоцима кривичних дјела можемо извести следеће закључке:

- у посматраном периоду у току 2012. године је забележен највећи број пријављених млађих пунољетних лица за учињена кривична дјела и то 933 лица, док је најмање ових лица пријављено у току 2014. године – свега 520 лица или за 40 % мање у односу на прву анализирану годину,

- највећи проценат осуђених млађих пунољетних лица за кривична дјела у односу на број пријављених лица је забиљежен у току 2012. године. Те је године осуђено 39,55 % од броја пријављених лица (дакле, око 40 % или 2/5, што је изузетно висок проценат ако се ови подаци доведу у вези са идентичним подацима за пунољетна осуђена лица). Потом слиједи 2014. година када је осуђено 26,73 % пријављених лица, односно 24,14 % пријављених млађих пунољетних лица је и осуђено,

- млађим пунољетним лицима је у посматраном периоду 2012–2014. године (дакле, у почетку примјене посебног малољетничког кривичног закона у Црној Гори) најчешће изрицана условна осуда. Она се кретала од максималних 124 осуда у току 2012. године што је износило 46,10 % од укупно осуђених лица. Најмање је условних осуда и то 76 изречено у току 2014. године што је чинило 54,68 % од броја пријављених лица,

- потом у структури изречених кривичних санкција према млађим пунољетним лицима слиједи казна затвора. Тако су у току 2012. године изречене 73 казне затвора или 27,14 % од броја осуђених лица или 2014. године када је изречено 37 казни затвора што је чинило 26,62 % осуђених лица,

- казна рада у јавном интересу је симболично изрицана овој категорији учинилаца кривичних дјела и то само једном и то у току 2013. године и

- и новчана казна је према млађим пунољетним лицима изрицана изузетно ријетко и то од једне казне у току 2014. године, преко три новчане казне у току 2013. године до максималних 13 казни у току 2012. године.

Табела 4.

Изречене васпитне мере млађим пунољетним лицима у Црној Гори у периоду 2012–2016. године

Година	Мјере упозорења	Појачан надзор	Посебне обавезе	Судска опомена	Заводска мјера	Дисциплинска мјера –укор
2012	7	48	0	1	0	3
2013	0	17	3	2	1	3
2014	0	18	0	2	0	4
2015	0	0	0	0	0	0
2016	0	0	0	0	0	0

Из података који су наведени у последњој анализираној табели, а који се односе на врсту изречених малољетничких кривичних санкција према млађим пунољетним лицима као учиниоцима кривичних дјела у Црној Гори у току 2012–2014. године можемо извести следеће закључке:

- према млађим пунољетним лицима је у току 2012. године изречено свега седам мјера упозорења, док у осталим годинама ова малољетничка кривична санкција није уопште изрицана овој категорији лица,

- најчешће је према млађим пунољетним лицима изрицана мјера појачаног надзора. Она се кретала од максималних 48 изречених мјера у току 2012. године до 17 мјера у току 2013. године, односно 18 мјера у току 2014. године,

- посебне обавезе су симболично изрицане према овој категорији учинилаца кривичних дјела. Наиме, ове су мјере изречене само у једном случају и то у току 2013. године,

- такође у току 2013. године је према млађим пунољетним лицима изречена само једна заводска мјера као најтежа врста васпитних мјера,

- судска опомена је такође према овој категорији учинилаца кривичних дјела изрицана изузетно ријетко и то једном у току 2012. године и два пута у току 2013. и 2014. године и

- дисциплинске мјере су према млађим пунољетним лицима изрицане нешто чешће него што је случај са судском опоменом или заводским васпитним мјерама. Ове су мјере изречене по три пута у току 2012. и 2013. године, односно четири пута у току 2014. године.

4. Закључак

У кривичном праву Црне Горе примјењују се у односу на млађа пунољетна лица опште одредбе малољетничког кривичног права. Овако законом прецизиран положај омогућава млађим пунољетним учиниоцима кривичних дјела значајну привилегију у односу на друга пунољетна лица као извршиоце кривичних дјела и приближава их положају малољетних лица управо због успореног или одложеног процеса њиховог сазријевања. Данашњи кривичноправни положај млађих пунољетних лица (дакле, лица која су у време извршења кривичног дела навршила 18 година, али у вријеме суђења нијесу навршила 21 годину живота) је имао дуги историјски развој у Црној Гори у истом временском периоду. То је вријеме које не познаје посебан положај млађих пунољетних лица као учинилаца кривичних дјела, па чак ни малољетство не познаје као „посебну категорију” кривичног права, већ узраст учиниоца кривичног дјела представља ублажавајућу или олакшавајућу околност приликом одмјеравања казне таквом учиниоцу конкретног кривичног дјела. До првог законодавног препознавања категорије млађих пунољетних лица као учинилаца кривичних дјела и њиховог посебног кривичноправног положаја, под утицајем школе нове друштвене одбране (и идеја Марка Ансела) долази тек 1959. године када је донијет Закон о измјенама и допунама Кривичног законика ФНР Југославије из 1951. године. Према овим лицима се у великој мјери примјењују малољетничке кривичне санкције чиме се уважава сличност између ове двије категорије учинилаца кривичних дјела. Посебно су уређене могућности изрицања одређених врста васпитних мјера, односно казне малољетничког затвора, али и казне затвора, односно условне осуде које су санкције прописане за пунољетна лица. Слична рјешења је преузело и последње социјалистичко кривично законодавство – КЗ СФРЈ из 1976. године и припадајући републички и покрајински кривични закони из 1977. године чиме је положај млађих пунољетних лица уређен прецизним одређењем њиховог старосног узраста и разликовањем три кривичноправне ситуације у којима су им под законом прописаним условима могле бити изречене васпитне мјере или казна малољетничког затвора.

Када се анализирају наведени законски услови произилази да није лако објективно сагледати критеријуме за примјену малољетничких одредаба на млађе пунољетне учиниоце кривичних дјела. Међутим, у утврђивању законских услова мора се поћи од претпоставке да код „младих” постоји повезаност између делинквентног понашања и узраста учиниоца кривичног дјела.

Иначе, у изради овог рада, у разговорима са судијама за малољетнике у Црној Гори наглашено је да ни досадашњи законски прописи, судска пракса, као ни правна теорија нијесу дали нека одређена правила којима би се послужио судија за малољетнике при својој одлуци о изрицању малољетничких кривичних санкција млађем пунољетном лицу у конкретном случају. Уосталом и наведени статистички подаци из наведених извора, као и њихова прецизна анализа са низом закључака иду у прилог овом схватању.

Листа референци

Допис Судског савјета бр. 343 од 22. 05. 2016. године упућен Научном центру за безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања „Дефендологија” у Никшићу;

Јовашевић, Д. (2010). *Кривично право*. Београд: Номос;

Лазаревић, Љ. Матић, О. и остали. (1965). *Примена заводских васпитних мера према малолетницима*. Београд: Институт за криминолошка и криминалистичка истраживања;

Пресуда Окружног суда у Београду Кж. 1717/2000;

Закон о измјенама и допунама Кривичног законика ФНР Југославије, Службени лист ФНРЈ, бр. 30/59;

Закон о поступању према малољетницима у кривичном поступку, Службени лист Црне Горе, бр. 64/201.

***APPLICATION OF CRIMINAL SANCTIONS FOR
JUVENILES TO YOUNG ADULTS IN THE CRIMINAL
LEGISLATION OF MONTENEGRO***

Slavko Milić

PhD Student, Faculty of Law, University of Niš

Summary

With the development of social and legal system in Montenegro, the status of juveniles (and young adults) is being resolved much more appropriately. In the contemporary society, juveniles have a completely different status than adults. Moreover, there are special judicial bodies, special types of criminal proceedings, the participation of social and state bodies, excluding the public, a special form of responsibility for the committed crime, the system of criminal sanctions for juveniles and the rules for their imposition and execution. Similarly, the modern legislation in a particular way determines the criminal and legal status of young adults. The paper discusses the application of these juvenile criminal sanctions to adults, focusing on the empirical data of the Judicial Council of Montenegro and providing a detailed analysis of their application.

Keywords: young adults, juvenile criminal sanctions, criminal law of Montenegro.